

INFORMACIJA O UČEŠĆU CRNE GORE U PROGRAMIMA EVROPSKE UNIJE

I. UVOD

Programi Evropske unije predstavljaju zajedničke aktivnosti Evropske unije koje za cilj imaju unapređenje saradnje između država članica u različitim oblastima koje se tiču zajedničkih politika EU. Iako prvenstveno namjenjeni državama članicama, određeni programi dostupni su u okviru pretpristupne podrške i državama koje se nalaze u procesu evropske integracije. Cilj je da države u pretpristupnoj fazi kroz učešće u ovim programima budu upoznate s načinom funkcionisanja EU i da se na taj način lakše integrišu u sektorske politike Unije.

Programi Evropske unije omogućavaju aktivno učešće javnih i privatnih institucija, nevladinih organizacija, institucija civilnog društva, visokoobrazovnih institucija, itd., čime se dodatno snaži njihova uloga u procesu pristupanja EU. Pored toga učešće u ovim programima podstiče institucije da u narednom periodu ulože napore za dodatno unapređenje i očuvanje administrativnih kapaciteta i održavanje kontakata i unapređenje saradnje unutar EU mreža, uspostavljenih kroz učešće u programima Evropske unije.

Države koje nisu članice EU u obavezi su da za učešće u programima Evropske unije uplate određeni finansijski doprinos.

U skladu s odredbama Protokola 8. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, specifični uslovi vezani za svaki pojedinačni program definišu se Memorandumom o razumijevanju koji potpisuju Evropska komisija i Crna Gora, a kojim se preciziraju sva prava i obaveze koje proističu iz učešća u programu.

Realizacija programa odvija se u centralizovanom sistemu u kojem je Evropska komisija odgovorna za finansijsko upravljanje, pripremu i objavu konkursa, evaluaciju i selekciju dostavljenih ponuda, pripremu i potpisivanje ugovora, kao i praćenje realizacije projekata. U nekim slučajevima, upravljanje je povjereno izvršnim agencijama Evropske komisije, dok finansijski nadzor i reviziju sprovode Komisija, OLAF i Evropski revizorski sud.

II. IPA

Shodno odredbama Finansijskih sporazuma o realizaciji I komponente Ipe, predviđeno je da dio sredstava koje Crna Gora uplati za učešće u pojedinom programu bude refundiran iz godišnjih programa Ipe. Prilikom procesa programiranja godišnjih programa Ipe, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija, u saradnji sa institucijom/korisnikom programa priprema opis projekta u kojem se navode svi programi unije koji su predmet refundacije. Takođe, u okviru opisa

projekta definiše se i iznos finansijskog doprinosa koji će biti refundiran. Za prvu godinu učešća, korisnik ima pravo na refundaciju iz fonda Ipe u iznosu najviše do 90% od ukupnog iznosa, koji se za svaku sledeću godinu učešća postepeno smanjuje (najmanje do 50%).

Crna Gora je, u skladu s obavezama koje proističu iz Memoranduma o razumijevanju, dužna da iz nacionalnog budžeta izdvoji sredstva za uplatu finansijskog doprinosa za učešće u svakom pojedinačnom programu. Službe Evropske komisije odgovorne za različite programe dostavljaju Misiji Crne Gore pri EU zahtjev za uplatu finansijskog doprinosa za navedeni program, nakon čega Misija Crne Gore, posredstvom Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija, dostavlja zahtjev nadležnoj instituciji/korisniku koji je u obavezi da iz sopstvenog budžeta obezbjedi blagovremenu uplatu finansijskog doprinosa u rokovima koji su navedeni u pozivu za plaćanje. Svako kašnjenje uplate doprinosa povlači plaćanje zatezne kamate na dnevnom nivou u skladu s pravilima Evropske komisije.

Nakon izvršenja uplate, resorno ministarstvo/korisnik programa u obavezi je da Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija dostavi zahtjev za pokretanje procesa refundacije iz fonda Ipe, ukoliko je to predviđeno odredbama Finansijskiog sporazuma o realizaciji I komponente Ipe. U okviru zahtjeva za pokretanje procesa refundacije, korisnik programa dužan je da dostavi dokaz o uplati, kao i formulare za finansijsku i pravnu identifikaciju. Ovi dokumenti, zajedno sa Sporazumom o refundaciji sredstava, koji potpisuju šef Delegacije Evropske unije u ime Evropske komisije, i ministar/direktor institucije korisnika programa u ime Crne Gore, predstavljaju pravni osnov za refundaciju sredstava.

III. PROGRAMI UNIJE U CRNOJ GORI

Za Crnu Goru učešće u programima Evropske unije predstavlja značajan korak u ispunjavanju kriterijuma za pristupanje EU u oblastima nauke, kulture, zapošljavanja, preduzetništva i inovacija. Učešće u ovim programima institucijama Crne Gore omogućava predlaganje projekata za realizaciju i partnerstvo u realizaciji projekata koje predlažu druge države/učesnice u programu.

Crna Gora trenutno učestvuje u sedam programa Evropske unije:

1. Sedmi okvirni program EU za istraživanje, tehnološki razvoj i ogledne aktivnosti 2007-2013 (*EU Seventh Framework Programme for Research, Technological Development and Demonstration Activities – FP7*);
2. Okvirni program za preduzetništvo i inovacije / Okvirni program za konkurentnost i inovacije (*Competitiveness and Innovation Framework Programme / Entrepreneurship and Innovation Programme - EIP CIP*) 2007-2013;

3. Program podrške ICT politici (*Information and Communication Technologies Policy Support Programme ICT PSP*);
4. Kultura 2013 (*Culture 2013*);
5. Carine 2013 (*Customs 2013*);
6. Evropa za građane (*Europe for Citizens Programme*)
7. Program cjeloživotnog učenja (*Lifelong Learning Programme*)

A. Sedmi okvirni program za istraživanje, tehnološki razvoj i ogledne aktivnosti 2007-2013. (FP7)

Koordinator programa je Ministarstvo nauke, a korisnici su naučno istraživačke institucije, organizacije civilnog društva, privredna društva itd.

Sedmi okvirni program (FP7) obuhvata sve istraživačke inicijative i ima ključnu ulogu u pospješivanju rasta, konkurentnosti i zapošljavanja. Memorandum o razumijevanju za učešće u Sedmom okvirnom programu potpisan je 25. I 2008. čime je Crna Gora pridružena u program FP7.

Ovo pridruživanje doprinijelo je integraciji Crne Gore u evropski istraživački prostor (ERA), čime su naši istraživači stekli pravo učešća u istraživačkim projektima, pravo na individualna usavršavanja, kao i realizaciju projekat koordinacije i podrške koji obezbjeđuju povoljan ambijent za podsticanje naučnoistraživačke djelatnosti.

Za potrebe učešća u ovom programu Crna Gora je u prethodnom periodu uplatila sljedeće iznose:

Godina 2008 – 154.654 €

Godina 2009 – 214.712 € (refundirano 107.272 € iz programa Ipe 2009)

Godina 2010 – 287.964 € (refundirano 144.500 € iz programa Ipe 2010)

Godina 2011 – 285.912 € (refundirano 194.198 € iz programa Ipe 2011)

Godina 2012 – 493.618 € (pokrenut proces refundacije u iznosu 246.809 €)

Tabelarni prikaz projekata u kojima učestvuju korisnici iz Crne Gore u okviru FP7 Programa:

SEDMI OKVIRNI PROGRAM EU ZA ISTRAŽIVANJE 2007 – 2013. (FP7)				
NAZIV PROJEKTA	BUDŽET	DATUM POČETKA	TRAJANJE	KORISNIK
JIE-GRID infrastruktura za regionalnu e-nauku/ SEE-GRID infrastructure for regional eScience	106.713,00 €	5/1/2008	2 godine	UCG - Centar informacionog sistema
Koordinacija istraživačkih politika sa zemljama Zapadnog	101.084,91 €	1/1/2008	4 godine	Ministarstvo prosvjete i nauke

SEDMI OKVIRNI PROGRAM EU ZA ISTRAŽIVANJE 2007 – 2013. (FP7)				
NAZIV PROJEKTA	BUDŽET	DATUM POČETKA	TRAJANJE	KORISNIK
Balkana/ Co-ordination of Research Policies with the Western Balkans Countries				
Evropska istraživačka infrastrukturalna mreža Nacionalnih kontakt tačaka/ European Research Infrastructure Network of National Contact Points	9.737,00 €	11/1/2007	4 godine	Ministarstvo prosvjete i nauke
Transnacionalna saradnja Nacionalnih kontakt tačaka informacionog sistema/ Trans-national cooperation among ICT NCPs	7.865,00 €	10/1/2008	3 godina	Ministarstvo prosvjete i nauke
Nauka o prehrani na Balkanu: okvir, protokoli i mreže kao vodič za ponašanje u prehrani / Food Consumer Science in Balkans: Framework, protocols and network for a better knowledge of food behaviours	111.390,00 €	1/10/2008	3 godine	Institut za javno zdravlje
Podvodni nadzor priobalnog područja/ Underwater coastal sea surveyor	50.300,00 €	1/12/2008	3 godine	Luka Bar
Analiza agro-ekonomske politike zemalja u procesu pristupanja EU, zemalja kandidata i zemalja ZB/ Agro-economic policy analysis of the accession and the candidate states and the WBC	20.700,00 €	1/6/2008	2 godine	UCG Biotehničku fakultet
JIE istraživačka oblast za infrastrukturu/ South East European Research Area for infrastructures	50.055,00 €	1/4/2009	3 godine	Ministarstvo prosvjete i nauke
JIE istraživačka oblast za infrastrukturu / South East European Research Area for infrastructures	64, 224.00 €	1/4/2009	3 godine	UCG - Centar informacionog sistema
Podrška u ostvarivanju međunarodne saradnje ZZB na polju informatike/ Western Balkan Countries Inco-Net Podrška na polju	34.294,00 €	1/1/2009	2.5 godine	Ministarstvo prosvjete i nauke

SEDMI OKVIRNI PROGRAM EU ZA ISTRAŽIVANJE 2007 – 2013. (FP7)				
NAZIV PROJEKTA	BUDŽET	DATUM POČETKA	TRAJANJE	KORISNIK
informacione tehnologije/ Support in the field of ICT				
Trans-nacionalna saradnja Nacionalnih kontakt tačaka za socio-ekonomiju i humanistiku/ Trans-national co-operation among National Contact Points for Socio-economic sciences and the Humanities (SSH NCPs)	7.276,00 €	2/1/2008	3 godine	ZAMTES
Trans-nacionalna saradnja Nacionalnih kontakt tačaka za društvo i nauku/ Trans-national co-operation among National Contact Points for Science in Society (SIS NCPs)	13.375,00 €	1/2/2008	2 godine	ZAMTES
Mreža Nacionalnih kontakt tačaka koje pružaju vrhunske usluge zajednici koja svoje znanje temelji na bio-ekonomskim istraživanjima/ A network of national contact points providing cutting-edge NCP services to the knowledge based bio-economy research community (BIO-NET)	Ne postoji sopstveni budžet	1/9/2008	4 godine	ZAMTES
Promocija mogućnosti saradnje u oblasti informacionih tehnologija i političkog dijaloga sa ZZB/ Promoting ICT cooperation opportunities and policy dialogue with the Western Balkan Countries	32.207,00 €	1/1/ 2009	2 godine	UCG - Elektrotehnički fakultet
Nastavak integracije ključnih istraživačkih institucija JIE u Istraživačku mrežu Evrope/ Further integrating key research Institutions from SEE into the ERA	3.753,00 €	11/1/2008	3.5 godine	Ministarstvo prosvjete i nauke
Evaluacija i strateško planiranje istraživanja na Univerzitetu CG/ Evaluation and Strategic Planning of research at the University of Montenegro	129.545,00 €	1/3/2009	1 godina	UCG

SEDMI OKVIRNI PROGRAM EU ZA ISTRAŽIVANJE 2007 – 2013. (FP7)				
NAZIV PROJEKTA	BUDŽET	DATUM POČETKA	TRAJANJE	KORISNIK
Noć istraživača u CG/ Researchers' Night in Montenegro	32.000,00 €	1/6/2009	5 mjeseci	Ministarstvo prosvjete i nauke - NVO PRONA - Prirodnjački muzej CG
Seimička harmonizacija u Evropi/ Seismic Hazard Harmonisation in Europe	88.000,00 €	1/6/2009	3 godine	Seizmološki zavod CG
Više-gigabitna istraživačka i obrazovna mreža Evrope i pridruženi servisi/ Multi-Gigabit European Research and Education Network and Associated Services (GN3)	111.944,00 €	1/4/2009	4 godine	UCG – MREN
Noć istraživača u CG 2010/ Researchers' Night in Montenegro 2010	32.000,00 €	1/5/2010	7 mjeseci	Ministarstvo prosvjete i nauke
Evropska mreža za mobilne istraživače/ European Network for Mobile Researchers - EURAXESS	168.611,00 €	1/1/2010	3 godine	UCG
Unapređenje naučne osnove za održivi razvoj crnogorske poljoprivrede/ Enhancement of the Scientific Base for Sustainable Development of Montenegrin Agriculture	1.122.797,00 €	1/7/2010	3 godine	UCG - Biotehnički fakultet
Evropska mreža inicijativa: Integrisana pan-evropska infrastruktura za istraživače u Evropi/ European grid initiative: Integrated pan-European Infrastructure for Researchers in Europe	56.091,00 €	1/5/2010	4 godine	UCG - Centar informacionog sistema CIS
Kompjuterska infrastruktura visokih performansi za istraživače u JIE/ High Performance Computing Infrastructure for SEE research communities	49.297,00 €	1/9/2010	4 godine	UCG - Centar informacionog sistema
Uključivanje zemalja Balkana globalnoj inicijativi posmatranja Zemlje/ Towards inclusion of Balkan Countries into Global Earth	27.648,00 €	1/10/2010	3 godine	UCG - Elektrotehnički fakultet

SEDMI OKVIRNI PROGRAM EU ZA ISTRAŽIVANJE 2007 – 2013. (FP7)				
NAZIV PROJEKTA	BUDŽET	DATUM POČETKA	TRAJANJE	KORISNIK
Observation Initiatives				
Koordinacija istraživačke politike sa zemljama ZB/ Co-ordination of Research Policies with the Western Balkan Countries	75.978,00€	produžetak projekta od 2010	3 godine	Ministarstvo nauke
Akcija mediteranske inovacije i koordinacije istraživanja/ Mediterranean innovation and research coordination action	28.397,00 €	1/1/2011	2 godine	Ministarstvo nauke
Noć istraživača 2011/ Researchers' Night 2011	35.000,00 €	1/5/2011	7 mjeseci	Ministarstvo nauke - NVO PRONA - Prirodnjački muzej CG
Pan-evropska infrastruktura za upravljanje podacima o morima i okeanima/ Pan-European infrastructure for ocean & marine data management	64.511,00€	1/10/2011	4 godine	UCG - Institut za biologiju mora
„Ka obali i obalskim mrežama zaštićenih obalskih područja (od obale do dubokog mora), na bazi potencijala energije vjetra“/ "Towards Coast to Coast NETWORKS of marine protected areas (from the shore to the high and deep sea), coupled with sea-based wind energy potential"	40.000,00 €	1/1/2012	4 godine	UCG - Institut za biologiju mora
Niska elektromagnetna ekspozicija budućih mreža/ Low EMF Exposure Future Networks (LEXNET)	165.000,00 €	11/2012	3 godine	UCG-Elektrotehnicki fakultet
Unapređivanje potencijala istraživača/ Upgrading of researchers' potential (REGPOT)	1.300.000,00 €	06/2013	3 godine	UCG-Elektrotehnicki fakultet
Noć istraživača 2012/ Researchers Night 2012	35.000,00 €	05/2012	7 mjeseci	Ministarstvo nauke - NVO PRONA - Prirodnjački muzej CG

B. Okvirni program za preduzetništvo i inovacije / Okvirni program za konkurentnost i inovacije (EIP CIP) 2007-2013

Koordinator programa je Ministarstvo ekonomije, a korisnici su mala i srednja preduzeća, univerziteti, udruženja privrednika, itd.

Okvirnim programom za preduzetništvo i inovacije Evropska komisija nastoji da podrži inovacije u okviru malih i srednjih preduzeća (MSP), sa fokusom na:

- 1) Olakšan pristup finansijama za podršku razvoju MSP i podsticanje investicija u inovacije;
- 2) Kreiranje povoljnog okruženja za saradnju MSP, posebno u oblasti prekogranične saradnje;
- 3) Promovisanje svih oblika inovacija u preduzećima;
- 4) Podršku ekološkim inovacijama;
- 5) Promociju preduzetničke i inovacione kulture;
- 6) Promociju preduzetništva i inovacija vezanih za ekonomsku i administrativnu reformu.

Ministarstvo ekonomije potpisalo je Memorandum o razumijevanju za učešću u Okvirnom programu za preduzetništvo i inovacije 3. III 2008, koji je stupio na snagu 20. V 2008.

Iznos sredstava koja su uplaćena za učešće u programu EIP/CIP su:

Godina 2008 – 29.329 €

Godina 2009 – 36.942 € (refundirano 20.000 € iz programa Ipe 2009)

Godina 2010 – 39.647 € (refundirano 29.735 € iz programa Ipe 2010)

Godina 2011 – 70.098 € (pokrenut proces refundacije u iznosu 52.573 €)

Godina 2012 – 78.213 € (pokrenut proces refundacije u iznosu 54.749 €)

Tabelarni prikaz projekata u kojima učestvuju korisnici iz Crne Gore u okviru EIP CIP Programa:

OKVIRNI PROGRAM ZA PREDUZETNIŠTVO I INOVACIJE/OKVIRNI PROGRAM ZA KONKURENTNOST I INOVACIJE (CIP)				
NAZIV PROJEKTA	BUDŽET	DATUM POČETKA	TRAJANJE	KORISNIK
Evropska mreža preduzetništva/ Enterprise Europe Network – EEN	1. EIICM 2008-2010; 328.000,00 € 2. EIICM 2011-2012; 215.000,00 € 3. EIICM 2013-	1/1/2013	-	Evropski centar za informacije i inovacije MONTENEGRO-EIICM

OKVIRNI PROGRAM ZA PREDUZETNIŠTVO I INOVACIJE/OKVIRNI PROGRAM ZA KONKURENTNOST I INOVACIJE (CIP)				
NAZIV PROJEKTA	BUDŽET	DATUM POČETKA	TRAJANJE	KORISNIK
	2014; 215.000,00 €			
NUMIX – laki agregat visokih performansi za beton od recikliranog plastičnog otpada / NUMIX-High performance lightweight aggregate for concrete from recycling of plastic waste	1.127.000,00 €	-	Jul 2009 - Jul 2012.	CIP Ekoinovacije 2008
AGRIPORT – recikliranje poljoprivrednih sedimenta/ AGRIPORT- Agricultural Reuse of Polluted Dredged Sediments	1.393.000,00 €	-	Jun 2009 - Maj 2012.	CiP Ekoinovacije 2008
Evropska mreža mentora za žensko preduzetništvo/ European Network of Mentors for Women Entrepreneurs	56.597,00 €	-	16 mjeseci (završen u 2012.)	Centar za preduzetništvo i ekonomski razvoj u saradnji sa Privrednom komorom Crne Gore
Odmor za sve/ Holiday 4All	123.215,00 € od čega je NTO opredjeljeno 32.067,00 €	-	11mjeseci (počeo u januaru 2013.)	Nacionalna Turistička organizacija (NTO) CG u saradnji sa Turističkom organizacijom Srbije (TOS), projekt liderom i nevladinom organizacijom Dunavski Centar za kompetenciju (DCC)
Otkrivanje i avantura po ZB/ 'WBAADT' – Western Balkan Adventure and Discovery Tour	278.793,61 od čega NTO opredjeljeno 36.878,62 €	Januar 01/2013	18 mjeseci	Nacionalna Turistička organizacija (NTO), Exit Tim.doo Srbija – Project Leader, Mondo doo

OKVIRNI PROGRAM ZA PREDUZETNIŠTVO I INOVACIJE/OKVIRNI PROGRAM ZA KONKURENTNOST I INOVACIJE (CIP)				
NAZIV PROJEKTA	BUDŽET	DATUM POČETKA	TRAJANJE	KORISNIK
				Hrvatska, Udruženje za kulturu i umjetnost TAKSIRAT Makedonija, SUPRA SKUPINA potovanje trzenje in sodobne komunikacije doo, Slovenija, i Ostfest Ltd Holandija.
Finansijski instrumenti – garantni aranžmani/ Financial instruments – the guarantee arrangements	20.000.000,00 €	28/02/2012	3 godina	Crnogorska komercijalna banka u saradnji sa Evropskim Investicionim fondom

C. Program podrške ICT politici (ICT PSP)

Koordinator programa je Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, a korisnici su, pored pomenutog ministarstva i druge državne institucije, mala i srednja preduzeća i druge organizacije koje djeluju u IT sektoru.

Program podrške politike informaciono komunikacione tehnologije (ICT) ima za cilj podsticanje inovacija i konkurentnosti kroz veće i kvalitetnije korišćenje IC tehnologije od strane građana, državne uprave i preduzeća, posebno od strane MSP. Organi javne uprave imaju mogućnost da kroz unaprijeđenje IC tehnologije obezbijede efikasniji i bolji kvalitet svojih usluga. ICT program, takođe, pruža podršku u prevazilaženju prepreka koje ometaju kvalitetnije korišćenje IC tehnologije u sektorima zdravlja, inkluzije i javne administracije.

U prethodnom periodu Crna Gora je za potrebe učešća u ovom programu izdvojila:

Godina 2011 – 18.300 € (refundirano 16.470 € iz programa Ipe 2010)

Godina 2012 – 30.407 € (pokrenut proces refundacije u iznosu 24.325 €)

Godina 2012 – 37.766 €

Do sada nijesu realizovani projekti u okviru ovog programa.

D. KULTURA 2007 – 2013

Koordinator programa je Ministarstvo kulture, a korisnici su nacionalne i lokalne javne ustanove i nevladine organizacije čija je primarna djelatnost kultura.

Program je uspostavljen u cilju unaprijeđenja kulturnog prostora EU i razvoja saradnje između operatera iz država koje se uključene u program. Program Kultura usmjeren je na ispunjavanje tri cilja:

1. Promocija transnacionalne mobilnosti ljudi koji rade u sektoru kulture;
2. Razmjena kulturnih i umetničkih radova i proizvoda;
3. Međukulturni dijalog.

Jedan od glavnih preduslova za učešće u Programu Kultura je uspostavljanje kontakt tačke za kulturu (*Cultural contact point*), koja se može finansirati kroz godišnji budžet programa Ipe ili kroz nacionalni budžet. Ministarstvo kulture, sporta i medija donijelo je odluku da u februaru 2009. formira Kontakt tačku za kulturu koja će biti finansirana iz budžeta ministarstva za period 2010-2013.

Memorandum o razumijevanju između Evropske unije i Crne Gore za učešće Crne Gore u programu Kultura potpisan je 23. novembra 2009. u Briselu, a stupio je na snagu 1. januara 2010.

Do sada je za potrebe učešća Crne Gore u ovom Programu uplaćeno:

Godina 2010 – 20.000 € (refundacija Ipa 2009 - 18.000 €)

Godina 2011 – 20.000 € (refundacija Ipa 2010 - 17.500 €)

Godina 2012 – 20.000 € (refundacija Ipa 2011 - 17.000 €)

Godina 2013 – 20 000 € (refundacija Ipa 2012 – 16 500 €)

Tabelarni prikaz projekata u kojima učestvuju korisnici iz Crne Gore u okviru programa Kultura:

PROJEKTI KULTURE 2007 – 2013 (CULTURE 2013)				
NAZIV PROJEKTA	IZNOS GRANTA	DATUM POČETKA	TRAJANJE	KORISNIK
Prevod grčkih i bugarskih knjiga na crnogorski jezik/ Translation of the Greek and Bulgarian books in Montenegrin language	29.881,75 €			Izdavačka kuća Oktoih

PROJEKTI KULTURE 2007 – 2013 (CULTURE 2013)				
NAZIV PROJEKTA	IZNOS GRANTA	DATUM POČETKA	TRAJANJE	KORISNIK
Violina/ Lutherie	200.000,00 €		-	koordinator- Culture&cooperation, Francuska, koorganizatori: Muzički Centar Crne Gore; Musée des instruments de musique, Belgija; Museu de la musica de Barcelona, Španija; Centre des Musiques Arabes et Méditerranéennes / ENNAJMA EZZHA, Tunis; Conservatoire d'Etat Komitas D'erevan, Jermenija; Institut Supérieur de Musique de Tunis , Tunis.
Ovo kritikuj!/ Criticize this!	105.000,00 €	-	-	koordinator - *Association for promotion of cultures Kulturtreger, Hrvatska Koorganizatori: *PLIMA Association - Ecology and Multiculture, Crna Gora; KPZ Beton, Srbija; Kurziv - Platform for Matters of Culture, Media and Society, Hrvatska; SEEcult.org, Srbija
ECLECTIS	199.877,00 €	-	-	koordinator - organizacija Dedale, Francuska; koorganizatori – Exeditio, Crna Gora; Idensitat Associacio D'Art Contemporani, Španija; Kulturno društvo prostoRož, Slovenija; Stichting Waag

PROJEKTI KULTURE 2007 – 2013 (CULTURE 2013)				
NAZIV PROJEKTA	IZNOS GRANTA	DATUM POČETKA	TRAJANJE	KORISNIK
				Society, Holandija; i Transforma, Portugal.
Kotorski festival pozorišta za djecu/ Kotor festival of Children's theatre	50.000,00 €	-	-	Fondacija Kotorski festival pozorišta za djecu
Bez granica. Izložba i koncerti/ No Borders - No Nations. Exhibition and Concerts	90.000,00 €.	-	-	koordinator – organizacija Jugokonzert, ustanova za muzicko-scensku djelatnost, Srbija; koorganizatori: Muzicki centar Crne Gore i Koncertna direkcija Zagreb, Hrvatska.

E. CARINE 2013

Korisnik programa je Uprava carina.

Program Carine pruža priliku nacionalnim carinskim administracijama EU i zemalja kandidata/potencijalnih kandidata za članstvo u EU, da uz podršku Evropske komisije, sarađuju u oblastima od zajedničkog interesa. Cilj programa je stvaranje uslova za olakšavanje trgovine, kao i suzbijanje prevare u cilju zaštite finansijskih i bezbjedonosnih interesa EU i njenih građana. Takođe, program pruža podršku državama kandidatima/potencijalnim kandidatima za članstvo u EU u unaprijeđenju administrativnih kapaciteta i usvajanju pravne tekovine EU u oblasti trgovine. Programom su obuhvaćene aktivnosti koje se odnose na sistem veza i razmjenu informacija, uporedne analize, seminare, radione, projektne grupe, radne posjete i praćenje projektne realizacije.

Uprava carina Crne Gore je u aprilu 2009. izrazila zainteresovanost za učešće u programu Carine 2013. Nakon pregovora sa DG TAXUD pripremljen je Memorandum o razumjevanju koji je potpisan u julu 2011.

Do sada je Crna Gora za potrebe učešća u ovom programu uplatila sljedeća sredstva:

Godina 2012 – 45.000 € (pokrenut proces refundacije u iznosu 40.500 €)
Godina 2013 – 45.000 € (pokrenut proces refundacije u iznosu 36.000 €).

Od skoro, Crna Gora učestvuje u još dva programa Evropske unije:

F. Program Evropa za građane (*Europe for Citizens Programme*)

Dana 24. oktobra 2012. godine potpisan je Memorandum o razumijevanju između Crne Gore i EU za učešće u programu Evropa za građane, za koji je potrebno izdvojiti 15.000 eura na godišnjem nivou. Dio pomenutih sredstva će se obezbjediti iz budžeta Crne Gore i to u iznosu od 1500 eura za 2012, odnosno, 3000 eura za 2013. godinu. Preostali iznos biće obezbjeđen iz sredstava Ipe. Kroz ovaj program, za čiju koordinaciju je odgovorno Ministarstvo kulture, građani imaju mogućnost da se uključe u transnacionalne razmjene i aktivnosti saradnje, doprinosu razvijanju osećaja pripadnosti zajedničkim evropskim idealima i podstiču proces evropskih integracija. Pravo na prijavu projekata u okviru ovog Programa imaju lokalni organi vlasti, lokalne javne ustanove, nevladine i druge organizacije civilnog društva, grupe građana, sindikati, obrazovne institucije, i druge organizacije koje se bave promocijom evropskih vrijednosti kao što je međukulturni dijalog, tolerancija i uzajamno razumijevanje.

Tabelarni prikaz projekata u kojima učestvuju korisnici iz Crne Gore u okviru programa Evropa za građane:

PROJEKTI EVROPE ZA GRAĐANE (EUROPE FOR CITIZENS PROGRAMME)				
NAZIV PROJEKTA	IZNOS GRANTA	DATUM POČETKA	TRAJANJE	KORISNIK
Međugeneracijsko učenje o aktivnom evropskom građanstvu/ Intergenerational Learning for European Active Citizenship	99,617.00 €	-	-	Nosilac projekta: Center for Initiative for Europe, Italija; Partner iz Crne Gore: Centar za građansko obrazovanje; Ostali partneri: EUROCIRCLE, Francuska; International Platform for Citizen Participation, Bugarska; Socijalna akademija, Slovenija; Vimmerby folkhögskola, Švedska.

PROJEKTI EVROPE ZA GRAĐANE (EUROPE FOR CITIZENS PROGRAMME)				
NAZIV PROJEKTA	IZNOS GRANTA	DATUM POČETKA	TRAJANJE	KORISNIK
Uloga muškaraca u izgradnji rodno ravnopravne i Evrope bez nasilja/ The role of men in building gender equal and violence-free Europe	62.000,00 €	-	-	Nosilac projekta: Center 8, Srbija; Partner iz Crne Gore: Juventas; Ostali partneri: Youth Organization Status: M, Hrvatska; Asociatia Global Youth Empowerment, Rumunija; Association for Sexual and Reproductive Health XY, Bosna i Hercegovina; Casa Eslava, Španija; Centro Social de Palmela, Portugal; JEUNESSE ET RECONSTRUCTION, Francuska; Step4Inclusion, Italija; TDM 2000 Estonia, Estonija; YouthAction NI, Ujedinjeno Kraljevstvo; Асоцијација за здравствена едукација и истражување, Makedonija; Българска асоцијација по семејно планиране и сексуално здраве, Bugarska.
Učimo o prednostima aktivnog evropskog građanstva/ Learn about your benefits from Active European Citizenship	149.900,00 €	-	-	Nosilac projekta: Association for human rights and media freedoms "Cenzura Plus", Hrvatska; Partner iz Crne Gore: Centar za razvoj nevladinih organizacija; Ostali partneri: Balkan Civil Society Development Network, Makedonija; Center for Information, cooperation and development of NGOs, Slovenija; European Citizen Action Service, Belgija; Laboratorij za

PROJEKTI EVROPE ZA GRAĐANE (EUROPE FOR CITIZENS PROGRAMME)				
NAZIV PROJEKTA	IZNOS GRANTA	DATUM POČETKA	TRAJANJE	KORISNIK
				drustvene inovacije/Social Innovation Lab, Hrvatska; VESTA Association, Bosna i Hercegovina.
Proširenje i građanstvo: Gledajući na budućnost/ Enlargement and Citizenship: Looking to the Future	113.500,00 €	-	-	Nosilac projekta: Sdruženi pro podporu otevorene zajednice – PASOS, Češka; Partner iz Crne Gore: Centar za demokratiju i ljudska prava CEDEM; Ostali partneri: Center for Euro-Atlantic Studies, Srbija; Centre for Public Policy PROVIDUS, Latvija; Foundation Institute of Public Affairs, Poljska; Фондация „Европейски институт”, Bugarska; Stowarzyszenie Edukacji Artystycznej Ślad, Poljska; Włoski Instytut Handlu Zagranicznego, Poljska; Włoski Instytut Kultury, Poljska.

G. Program cjeloživotnog učenja (*Lifelong Learning Programme*)

Dana 24. maja 2013. godine potpisan je Memorandum o razumijevanju između Crne Gore i EU za učešće u Programu cjeloživotnog učenja, za koji je potrebno izdvojiti 40.000 eura na godišnjem nivou. Veći dio pomenutih sredstva biće obezbjeđen iz sredstava Ipe, a preostali iznos iz budžeta Crne Gore.

Program cjeloživotnog učenja predstavlja najvažniji program u oblasti obrazovanja i obuke. Ovaj program objedinjuje različite inicijative za obrazovanje i obuku i omogućava pojedincima da u svim fazama života koriste prilike za učenje širom Evrope.

Sa budžetom od skoro 7 milijardi eura za period 2007 - 2013, što ga čini najvećim evropskim programom u području obrazovanja, ovaj Program nudi široki spektar aktivnosti, uključujući razmjenu i saradnju između obrazovnih institucija, studijske posjete, aktivnosti umrežavanja, individualnu mobilnost učenika/studenata i obrazovnih stručnjaka, kao i usavršavanje u stručnim područjima, što je istovremeno i priprema za uspješno učešće na evropskom tržištu rada. Dakle, projekti su namijenjeni ne samo studentima i učenicima, već i nastavnicima, profesorima, trenerima i svima koji su uključeni u obrazovanje i obuku.

Program za cjeloživotno učenje sastoji se od četiri sektorska potprograma na različitim nivoima obrazovanja: Comenius (predškolsko i osnovno obrazovanje i vaspitanje); Erasmus (visoko obrazovanje); Leonardo da Vinči (stručno obrazovanje i obuka); Gruntvig (obrazovanje odraslih), kao i dva komplementarna programa: Transverzalni program (saradnja i inovacije u području cjeloživotnog učenja unutar Evropske unije, učenje stranih jezika, razvoj inovativnih informacionih i komunikacionih tehnologija, širenje i korištenje rezultata programa) i *Žan Mone* (podrška institucijama koje se bave evropskim integracijama, stimulisanje nastave i debata o evropskim integracijama, uključujući visokoškolske ustanove širom svijeta).

IV. FINANSIJSKI ASPEKT UČEŠĆA CRNE GORE U PROGRAMIMA UNIJE

Sredstva koja crnogorske institucije dobijaju posredstvom učešća u realizaciji projekata u okviru programa Evropske unije predstavljaju značajan doprinos realizaciji konkretnih aktivnosti i izgradnji administrativnih kapaciteta. Važno je istaći da institucije iz Crne Gore u realizaciji ovih projekata učestvuju u partnerstvu s jednim ili više partnera iz zemalja Evropske unije. Kroz svakodnevnu komunikaciju s kolegama iz država EU, kroz učešće na seminarima, konferencijama i radionicama predstavnici crnogorskih institucija i organa se obučavaju i realizuju konkretne aktivnosti u cilju savladavanja izazova procesa evropske integracije Crne Gore. Sredstva koja naše institucije dobijaju kroz programe Evropske unije predstavljaju zajednički budžet koji se distribuira između partnera koji učestvuju u realizaciji konkretnog projekta.

Shodno činjenici da učešće u programima Evropske unije iziskuje izdvajanje sredstava neophodnih za uplatu finansijskog učešća Crne Gore, kao i da se samo dio iznosa ovih sredstava može refundirati ukoliko je pravovremeno planiran u okviru Instrumenta pretpristupne podrške, odluka o eventualnim budućim učešćima u ovim programima mora se zasnivati, kako na finansijskoj analizi, tako i na analizi spremnosti potencijalnih korisnika da učešćem u ovim programima osiguraju dodatnu vrijednost.

S obzirom na to da finansijsko učešće u pojedinim programima Evropske unije iziskuje značajna sredstva, neophodno je utvrditi da li su institucije spremne da

svojim projektima obezbijede „povlačenje“ sredstava u iznosu većem od iznosa finansijskog učešća. Sredstva koja omogućavaju učešće crnogorskih institucija u programima Evropske unije se obezbjeđuju iz budžeta institucija koje koordiniraju konkretni program u Crnoj Gori. Nakon uplate finansijskog učešća određeni program, putem IPA instrumenta je data mogućnost povlačenja dijela sredstava koji su uplaćeni za učešće u programu.

Dodatno, uzimajući u obzir činjenicu da kašnjenje uplate finansijskog učešća dovodi do obračunavanja dnevne kamate, neophodno je da svi postojeći i budući učesnici u ovim programima prilikom planiranja budžeta za narednu godinu definišu obavezu ovog plaćanja, kao i prihode koji će biti ostvareni uplatom refundacije dijela ovog iznosa iz sredstava Ipe.